

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 in Leuven

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 mei 2017 tot voorlopige bescherming als monument van de architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 in Leuven;

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 23 juni tot en met 22 juli 2017 en waarvan de behandeling van de opmerkingen en bezwaren is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 aantoonst;

Overwegende dat de architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De woning is een representatief voorbeeld van de neo-Vlaamserenaissance-stijl. Vanaf het midden van de 19de eeuw was de jonge natie België op zoek naar een eigen stijl om het land gestalte te geven. Dit resulteerde in een divers gebruik van neostijlen die zich positioneerden tegen de officieel gangbare Franse neoclassicistische vormtaal. De Vlaamse renaissance werd beschouwd als een inheemse interpretatie van de Italiaanse renaissance, aangepast aan eigentijdse noden. Even leek het er zelfs op dat men in de jaren 1870 de neo-Vlaamserenaissance-stijl tot nationale bouwstijl zou uitroepen. De stijl werd dan ook toegepast voor openbare gebouwen met een liberale of vrijzinnige inslag zoals gemeentehuizen en stations maar ook door de gegoede burgerij werd ze de meest geschikte bouwvorm bevonden om uiting te geven aan het familiale leven. De concrete vorm van deze stijl werd in de jaren 1870 onderbouwd door kunsthistorische publicaties en de heruitgave van modelboeken van de zogezegde grondleggers van de Vlaamse renaissance, in het bijzonder Cornelis Floris de Vriendt (1513/1514-1575) en Hans Vredeman de Vries (1527-1607/1609). Met name in Antwerpen – niet toevallig een stad met een rijk renaissance erfgoed – kende de stijl een grote bloei.

De woning van Louis Van Arenbergh uit 1882 is een voorbeeld van die 'Antwerpse' neo-Vlaamserenaissance-stijl met de neo-Vredemaneske voluutgevel, het middenrisaliet en de open galerij die herinneren aan het Antwerpse stadhuis (het hoogtepunt van de 16de-eeuwse Vlaamse renaissance), en de ondersteuning van de centrale nis (aedicula) met hermesfiguren (die eerder barok aandoen). Daarnaast is de woning een mooie illustratie van hoe de neo-Vlaamserenaissance zich in deze periode verspreidde vanuit metropolen zoals Brussel en Antwerpen naar provinciesteden zoals Leuven. Voor Leuven is het een zeldzaam en gaaf bewaard voorbeeld van uitgewerkte neo-Vlaamserenaissance-stijl, die ook de vormgeving van andere gebouwen in die stad heeft beïnvloed, zoals de woningen aan de Diestsevest 109-113 uit 1881-1883.

Een belangrijk aandachtspunt bij de neo-Vlaamserenaissance-stijl uit die periode was het materiaalgebruik, wat moet gezien worden als een promotie voor de Belgische industrie, bouwnijverheid en kunstproductie. Ook de woning Van Arenbergh wordt gekenmerkt door materiaalpolychromie. In de voorgevel wordt gebruik gemaakt van rode en sporadisch gesinterde baksteen, blauwe hardsteen, witte natuursteen, houten balusters en dito kroonlijst. In het interieur overheerst in het 'salon royal' het oorspronkelijk donkere, rijkelijk gesculpteerde eikenhout met verwerking van gekleurde glas-in-loodpanelen en bronzen reliefs in deuren en schouwbanken. Ook het veelvuldig gebruik van lokale marmersoorten in allerlei kleuren voor de vloeren, basementen en schouwmantels is indrukwekkend. Enkel de zuilen in de inkomhal en die op het eerste bordes sluiten niet aan bij dit idee van eerlijk materiaalgebruik. Deze waren oorspronkelijk beschilderd met marmerimitatie.

Van Louis Van Arenbergh zijn er tot op heden slechts een viertal realisaties in neo-Vlaamserenaissance-stijl gekend. In het begin van de jaren 1870 vertoonden de gemeentehuizen van Erps-Kwerps (1872) en Kortenberg (1874) reeds een eerste voorzichtig gebruik van de Vlaamse renaissancevormtaal, hoofdzakelijk in de materiaalpolychromie. Al snel volgde in 1876 de bouw van een riante villa in Zoutleeuw voor vrederechter, en later procureur des konings, Lambert de Corswarem in een uitgesproken pittoreske neo-Vlaamserenaissance-stijl met tudorelementen. Deze woning heeft echter nog een neo-Lodewijk XV geïnspireerd interieur. Van Arenberghs eigen woning daarentegen, is opgevat als een totaalconcept in een luxueuze neo-Vlaamserenaissance-stijl en vormt een synthese van deze stijl en een hoogtepunt van zijn carrière.

Daarnaast is de woning illustratief voor de veelzijdigheid en het bedreven vakmanschap van deze eclectische architect die – zoals zijn oeuvrelijst aantoont – zich thuis voelde in elke neostijl (niet alleen neo-Vlaamserenaissance-stijl maar ook neoclassicisme, eclecticisme, neogotiek en zelfs neoromaans). De context van de Blijde-Inkomststraat en in het bijzonder de confrontatie van deze neo-Vlaamserenaissance woning met Louis Van Arenbergh zijn neoclassicistische woning uit 1870, enkele tientallen meters verderop, maakt de eclectische architectuurpraktijk uit het laatste kwart van de 19de eeuw in één oogopslag zichtbaar. Louis Van Arenbergh realiseerde bovendien heel wat private woningen in de omgeving van het station van Leuven, waarvan het merendeel vernield werd tijdens de Eerste Wereldoorlog, waardoor deze woning een zeldzame getuige is van zijn stedelijke private architectuur;

Overwegende dat de architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 als monument artistieke waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Daar waar het oeuvre van Louis Van Arenbergh eerder eclectisch is, vatte hij zijn neo-Vlaamserenaissance woning op als een stilistisch totaalwerk, zowel qua interieur als exterieur, wat het gebouw een hoge ensemblewaarde verleent. Kenmerken zijn een speelse volumewerking met erkers, loggia's, trap- en topgevels, een gevarieerd, duurzaam en polychroom materiaalgebruik, een veelvuldige detaillering en een pittoreske esthetiek, gebaseerd op de stijlen van Hans Vredeman de Vries en Cornelis Floris de Vriendt.

Binnen dat homogene stilistisch totaalconcept was er ruimte voor variatie (eenheid in diversiteit). Zo zijn alle marmere schouwmantels uitgewerkt in een andere vormgeving, techniek en kleur, rekening houdend met het belang van de ruimte. Verder wordt het interieur gekenmerkt door gedetailleerd stucwerk, parket- en plankenvloeren, keramische vloer- en haardtegels, gebrandschilderde glas-in-loodvenster, marmerschilderingen en sierlijk smeedwerk voor hang- en sluitwerk. Geheel volgens het toenmalige decorum, neemt de decoratieve afwerking af per etage. Vervolgens zijn alle kamers aan straatzijde rijker uitgewerkt dan deze aan de tuinzijde en de kamers aan de oostzijde rijker dan deze aan de westzijde.

Het vervaardigen van glasramen, smeedwerk, beeldhouwwerk, stucwerk en andere decoratieve elementen werd toevertrouwd aan bekwame kunstenaars en ambachtsslui, wat ook wordt aangetoond door de gesigndeerde glas-in-loodvensters (Antwerpse glazenier T. Struijs en C.W.);

Overwegende dat de architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De woning is een getuige van het bekende Leuvense architectengeslacht Van Arenbergh, dat gevormd werd door Alexander (1799-1877), diens zoon Louis Alexandre Félix (1834-1888), de ontwerper en opdrachtgever van deze woning, en de kleinzonen Augustin (1870-1937) en Louis (1868-sterfdatum onbekend). Louis Alexandre, die door zijn vader werd opgeleid, werkte eerst met hem samen en volgde hem nadien op als provinciaal architect van het arrondissement Leuven en als leraar Bouwkunde aan de academie van Leuven. Hij woonde sinds 1882 in het huis aan de Blijde-Inkomststraat 24 in Leuven, waar hij ook overleed op 10 april 1888. Zijn twee zonen Louis en Augustin woonden eveneens in dit huis, Augustin tot 1905. Die laatste werkte professioneel samen met zijn broer en trad eind 19de eeuw ook op als provinciaal architect. Dat de woning aan de overzijde van de straat in 1893 ontworpen werd door Augustin verhoogt deze historische waarde (contextwaarde), evenals de nabijheid van de eerste architectenwoning van Louis Alexandre Van Arenbergh aan de Blijde-Inkomststraat 11 (1870).

De figuur van de provinciaal architect was uiterst invloedrijk in de 19de eeuw aangezien hij niet alleen optrad als een controlerende instantie maar ook als ontwerper. Bovendien opereerden deze overheidsarchitecten vaak op het snijvlak van publiek en privaat, met een bloeiende privépraktijk. Zo waren provinciale architecten als ontwerper niet alleen verantwoordelijk voor provinciale gebouwen zoals rijkswachtkazernes maar ook voor beeldbepalende gebouwen in kleinere gemeentes (zonder stadsarchitect) zoals scholen, gemeentehuizen, pastorieën en parochiekerken. Daarnaast ontwierp Van Arenbergh ook heel wat private herenhuizen en villa's;

Overwegende dat de architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 als monument culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De architectenwoning, of het huis dat de architect voor zichzelf bouwt, wordt niet zelden omschreven als een 'visitekaartje', een 'modelproject' of een 'gebouwd manifest'. In de architectenwoning treedt de architect zelf op als bouwheer, om zonder compromissen zijn persoonlijke ideeën in realiteit om te zetten. Binnen de typologische geschiedenis van het wonen, tekent het begrip 'architectenwoning' zich pas vanaf de latere 18de eeuw geleidelijk af. De opkomst en de vermenigvuldiging van het burgerlijke woonhuis, het stijlelecticisme en de ontwikkeling van het bouwbedrijf, bieden de architect in de latere 19de eeuw de mogelijkheid zijn nieuw verworven status als succesvol kunstenaar en welgesteld burger te demonstreren met een woning als staal van eigen kunnen. Toch zijn in Vlaanderen slechts weinig voorbeelden uit die periode gekend. Het aantal beschermde architectenwoningen in neo-Vlaamserenaissance-stijl is beperkt en de reeds beschermde architectenwoningen in Vlaams-Brabant situeren zich hoofdzakelijk in de 20ste eeuw.

De woning van Louis Van Arenbergh uit 1882 met de verzorgde, luxueuze uitstraling van zowel de straatgevel als het interieur, heeft bovendien een grote symbolische betekenis als leefomgeving van de architect. Typisch is het gebruik van architectenattributen in de gevel, zoals de passer, om het beroep van de bewoner te veruitwendigen. De keuze voor de neo-Vlaamserenaissance-stijl met zijn rijke ambachtelijke en artistieke afwerking, kan waarschijnlijk gelezen worden als een poging van de opdrachtgever-ontwerper om het artistieke karakter van het beroep te benadrukken in plaats van het ambtelijke karakter van zijn functie als provinciaal architect,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

De architectenwoning van Louis Van Arenbergh uit 1882, Blijde-Inkomststraat 24 in Leuven, bekend ten kadaster: Leuven, 2de afdeling, sectie B, perceelnummer 464A3.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° architecturale waarde;
- 2° artistieke waarde;
- 3° historische waarde;
- 4° culturele waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Exterieur

De woning is opgevat als een dubbelhuis van drie bouwlagen met een souterrain en drie traveeën onder een leien, afgeplat zadeldak. De voorgevel kreeg een rijke eclectische vormgeving met stijlkenmerken die hoofdzakelijk ontleend zijn aan de Vlaamse renaissance (in het bijzonder de uitbundige ornamentiek van Hans Vredeman De Vries), vermengd met neobarok elementen. Opvallend is de evenwichtige gevelcompositie met een sterk horizontaal geaccentueerde registermarkering die verticaal doorbroken wordt door de benadrukte en als risaliet uitgewerkte middenas. Deze ritmiek wordt nog extra beklemtoond door de structurele en decoratieve polychromie van de contrasterende materialencombinaties. Rode baksteen voor het metselwerk, sporadisch ook gesinterde baksteenpartijen, en blauwe hardsteen en witte natuursteen voor sokkel en lijstwerk worden effectvol in relief en in alternerend verband verwerkt. Keramiektegels in het hoofdgestel (vervaardigd door de *Manufacture de Carrelages mosaïques en grès cérame Sand & C*), het nog goed bewaarde decoratief houtsnijwerk en de talrijke sierlijke glas-in-loodlichten verlevendigen het geheel.

De gevel wordt aangezet door een vrij hoge tweedelige sokkel in rustica, deels in bossage, deels vlak, met getoogde keldervensters in een profielomlijsting. Erboven zijn in de venstertraveeën de brede drielichten met bewerkte tussendorpels gevat binnen karakteristieke geblokte omlijstingen met oren en voluten, op de bel-etage boven een geajoueerde borstwering. Ter hoogte van de bovenste verdieping zijn fraaie loggia's ingewerkt, met een decoratieve pilasterindeling, een houten balusterleuning en plafondstructuur, en een bekronend tegelfries onder de houten kroonlijst met modillons.

Bijzonder markant is het plastisch uitgewerkte en verticaliserende middenrisaliet dat opgevat werd als een topgevel. De kunstig uitgevoerde houten vleugel deur met waaivormig en met glas in lood opgevuld bovenlicht is ingeschreven binnen een rechthoekige omlijsting. Een dubbele rij diamantkoppen en een trapeziumvormige sluitsteen met uitbeelding van architectenattributen (passer met gradenboog, winkelhaak, zwaaihaak en schietlood), onder een mascaroon, sieren de boogrug. Pilasters met deels gegroefde halfzuilen vormen de begrenzing. Het aansluitende bel-etagevenster is gevat binnen een imposante portiekomlijsting: zwaar bewerkte consoles ondersteunen het balusterbalkon en hermen schragen een gebroken boogfronton met siervaas boven een klassiek entablement. Erboven wordt het tweelicht bekroond door een driehoekig pseudo-fronton: het timpaan vermeldt in een inscriptie de bouwdatum "ANNO 1882". Een tweedelige topconstructie met oculus, flankerende voluten en bekronende topstukken beëindigt het geheel. Te vermelden valt ten slotte nog de talrijke typische ornamenten zoals onder meer de alom aanwezige diamantkoppen, de rozet-, rolwerk-, maskerkop- en leeuwenkopmotieven, obelisk en in de dakconstructie de dubbele rij houten overluifelde dakkapellen.

De kleine ommuurde stadstuin werd recentelijk heraangelegd met behoud van twee bomen. De historische verbondenheid van de tuin met de woning, en het open, niet-bebouwde karakter van de tuin ondersteunen de erfgoedwaarde.

Interieur

Het oorspronkelijke grondplan bestaat uit een centrale middengang, haaks op de voorgevel, met vestibule en een aansluitende traphal waarop de kamers aan de linker- en rechterzijde aansluiten. De dienstruimten bevinden zich in het souterrain.

Het neo-Vlaamserenaissance-interieur is goed bewaard en is opvallend rijk uitgewerkt in de publieke (ontvangst)ruimten op de verhoogde begane grond, de trappenhal en de privéruimten aan de straatzijde op de eerste verdieping. De overige kamers zijn eenvoudiger, maar kennen eveneens een verzorgde uitwerking. In alle kamers bleven de oorspronkelijk parket-, planken- en tegelvloeren bewaard, alsook de plafondafwerking in stuc of hout. Ook het decoratief binnenschrijnwerk met gesmeed hang- en sluitwerk is grotendeels bewaard en op de begane grond en de eerste verdieping eveneens de meeste marmeren schouwmantels.

Het tochtportaal bezit een tongewelf met een gestuct cassettenplafond. De deur aan de linkerzijde leidt via een natuurstenen trap naar het souterrain; de tegenover liggende deur geeft toegang tot de werkkamer van de architect.

Het imponerend trappenhuis is voorzien van een decoratief uitgewerkt stucplafond, een wit-zwarte marmeren tegelvloer en een witte marmeren trap die naar de verhoogde begane grond leidt, aan weerszijden vergezeld van zuilen met een typische Vredeman de Vries schacht op marmeren basementen. De fraaie eiken bordestrap met zware balusterleuning bezit een opvallende trappaal gevormd door een staande leeuw en is aan de onderzijde afgewerkt met stucwerk. De trap loopt tot de tweede verdieping en wordt ter hoogte van het eerste bordes verlicht door een schitterend glas-in-lood rondboogvenster voorzien van gesculpteerde stijlen. Het rondboogvenster wordt vooraf gegaan door zuilen met een Vredeman de Vries-schacht die een rondboog schragen. Ter hoogte van het tweede bordes bevinden zich rechthoekige glas-in-looddeurvensters.

Het 'salon royal' bevindt zich ten oosten van de inkomhal en wordt gevormd door een salon en eetkamer, visueel van elkaar gescheiden door houten vierkante pijlers met ajour uitgesneden tussenschotten. De zeer rijkelijke en voornamelijk in hout gesculpteerde aankleding bestaat onder meer uit lambriseringen, pijlers, deuren met verwerking van zwart geschilderde bronzen reliëfs, (cassetten)plafonds (deels met verwerking van stuc) en haardgewelven, dit alles uitgewerkt in het typische renaissancevocabularium met onder meer rol- en beslagwerk, wortelmotieven, diamantkussens, masker- en leeuwenkoppen, en bustes. Naast het uitbundige sculpteerwerk bezit de ruimte nog een parketvloer, glas-in-loodvensters aan de straatzijde, decoratieve glas-in-loodpanelen met figuratieve medaillons met hoofse taferelen aan de achtergevel (gesigneerd 'C.W.') en als blikvangers twee monumentale rood geaderde marmeren schouwmantels met zuilen voorzien van zwarte figuratieve keramische haardtegels en gesculpteerde schouwbalken met verwerking van zwart geschilderde bronzen reliëfs.

De vermoedelijke ontvangst- en werkkamer van architect Van Arenbergh bevindt zich aan de overzijde van de inkomhal en bezit een rijkelijk uitgewerkt plafond met balkenstructuur (stucwerk of wit geschilderd houtwerk), een planken vloer en een massieve zwarte marmeren schouw met rode marmeren zuilen waarboven op het haardgewelf de attributen van de architect zijn afgebeeld. De achterliggende ruimtes behouden een kwaliteitsvolle keramische tegelvloer, vervaardigd door de *Manufacture de Carrelages mosaïques en grès cérame Sand & Cie* en waarschijnlijk daterend van de oorspronkelijke bouwfase.

Op de eerste verdieping zijn de kamers aan de straatzijde het meest luxueus uitgewerkt, met onder meer stucwerkplafonds (decoratieve korbelen met hoofden), in de oostelijke kamer een massieve witte marmeren schouwmantel belegd met zwarte en bruine marmeren renaissance ornamenten voorafgegaan door een marmeren vloertje met kleurrijke inlegpatronen en ten westen een zwarte en bruine geaderde marmeren schouwmantel met zuiltjes. Beide kamers zijn met elkaar verbonden door een passage met stucwerkplafond die eveneens toegang geeft tot het balkon aan de straatzijde. De passage is opengewerkt met glas-in-loodvensters waarin drie gebrandschilderde medaillons met genretaferelen (gesigneerd door T. Struijs) en één met een wapenschild (met pijl). De kamers aan de achterzijde behouden hun plafonds met eenvoudig lijstwerk en centrale rozetten, alsook de schouwmantels van roze en grijze marmertabletten. De twee oostelijke kamers zijn verbonden door vleugeldeuren met glas-in-loodvensters waarin gebrandschilderde medaillons met genretaferelen, gesigneerd T. Struijs.

Ook op de tweede verdieping zijn de kamers aan de straatzijde het meest uitgewerkt met eenvoudig omlopend lijstwerk met noppenmotief en een beglaasde wand met vleugeldeuren (bovenlichten met bewaard glas-in-lood). Deze deuren bieden toegang tot de loggia's aan de straatzijde, beide voorzien van een witte en zwarte keramische tegelvloer. De ruimte achter de zoldertrap heeft een verlaagd plafond, evenals glas-in-loodvensters.

De zolder heeft een bewaarde planken vloer, wanden van vits- en pleisterwerk rond de trap en een oorspronkelijk gebinte (geschilderd).

Het souterrain is toegankelijk via een smalle natuurstenen trap in het tochtportaal en een houten trap onder de hoofdtrap. Deze verdieping behoudt de indeling met de gebruikelijke voorraad-, wijn-, kolenkelders en stookinstallatie, evenals een dienstkamer, een washuis en een grote keuken. Ook blijft de kwaliteitsvolle keramische tegelvloer bewaard, vervaardigd door de *Manufacture de Carrelages mosaïques en grès cérame Sand & Cie* en waarschijnlijk daterend van de oorspronkelijke bouwfase, evenals de glas-in-loodvensters aan de straatzijde.

Art. 3. Voor het beschermde monument architectenwoning van Louis van Arenbergh uit 1882 gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Elke aanpassing of nieuwe functie moet de beschermde erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en -elementen respecteren en ondersteunen. Bewaren gaat daarbij voor vernieuwen. Dit veronderstelt in de eerste plaats vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen. Daarnaast vereist elke beheersdaad een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op de volledige site met al z'n componenten wordt afgewogen. Bij aanpassingen en/of functiewijziging dient de typologie van de herenwoning gerespecteerd. Dit betekent onder meer dat de nieuwe functie de draagkracht van het gebouw niet mag overstijgen;
- 2° met betrekking tot het exterieur beoogt de bescherming het behoud van de voorgevel met de - voor de neo-Vlaamserenaissance-stijl typische - plasticiteit en materiaalpolychromie. Beeldbepalend voor de gaafheid van de buitenarchitectuur is verder het behoud van het dak, voorzien van dakkapellen en bekleed met donkere leien, evenals het historisch schrijnwerk, inclusief de verdeling, het sluitwerk en de historische beglazing. Indien behoud en herstel niet meer mogelijk is, dient het schrijnwerk vervangen te worden door dezelfde materialen en historische constructie- en bouwprincipes, voor zover dit wetenschappelijk onderbouwd kan worden. Indien niet-oorspronkelijk schrijnwerk dient vervangen te worden, is het aangewezen dit te doen naar oorspronkelijk model, voor zover dit wetenschappelijk onderbouwd kan worden. Het schrijnwerk van de vernieuwde achtergevel is uitgesloten van deze beheersdoelstelling;
- 3° een bescherming van het interieur veronderstelt het behoud van de vrijwel gaaf bewaarde indeling van het herenhuis (ook deze van het souterrain) en van de

- rijkelijke, waardevolle interieurinrichting en –afwerking van met name de inkomhal en traphal en de representatieve vertrekken op de verhoogde begane grond en de eerste verdieping, inclusief vloerbekleding, stucwerk, marmeren schouwen, houten schrijnwerk (deuren, lambrisering, plafonds, trap). In deze context is het aangewezen de authenticiteit van deze vertrekken te versterken of te herstellen door de oorspronkelijke afwerkingslaag te hernemen (oorspronkelijk in donker hout, in marmer of een imitatie van deze materialen, heden witgeschilderd of bleek) op basis van bouwhistorisch en materieel-technisch onderzoek. Het verdient aanbeveling de vergulde lans aan de trappaal op de verhoogde begane grond terug te plaatsen;
- 4° omwille van de typologische en de ensemblewaarde van het geheel van woning en tuin, blijft de tuin als tuin (niet-bebouwde groenzone) behouden.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermd monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood;
- 5° de nog aanwezige interieurelementen en -schilderingen – al dan niet bedekt door recentere afwerkingslagen - te behouden.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermd monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigingen van het dakvolume, de dakbedekking, de dakconstructie en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, oculi, poorten, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekend gemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4m²;
- 5° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
- 6° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen de straal van 30 meter rond een vergund of een vergund geacht gebouw;

- d) het uitvoeren van graafwerken die de stabiliteit van de gebouwen en constructies in gevaar kunnen brengen;
 - e) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
 - f) het structureel en fundamenteel wijzigen van de aanleg van de tuin;
- 7° het wijzigen van het microrelief;
- 8° aan het interieur:
- a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, stucwerk, wand- en plafondschilderingen, wandbekledingen, binnenschrijnwerk, inclusief de beglazing, lambriseringen, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen, zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties, met uitzondering van die installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende visuele impact hebben op de waardevolle interieurs.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, 22 SEP 2017

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS